

שמים כמה גרגרים של תוכנית, שופכים מים פוליטיים חמים...

תיכונן נאמס

צוות מעלה את התוכנית שלו, מסביר את מעלותיה ומיגרעותיה, סיכוייה וסיכוניה. לבסוף, אחרי דיון לוהט אל תוך הלילה, אחרי הרבה סיגירות וסדרויציים, מתקבלת ההחלטה. תוכנית מסוימת וזכה.

עד לרגע הזה, אף מילה אחת לא דלפה החוצה. כל הצוותים עבדו במשך החודשים בסודיות מוחלטת, בחרת-קודש. כך זה במדינה מסודרת.

ל מרבה הצער, במדינת-ישראל זהו מרע בדינוני, סייאנס פיקשן, כמו טיול על המאדים. אין לזה שום קשר עם המציאות.

במדינת-ישראל אין תיכונן כלכלי מסוג זה. יאמרו: המערכת שלנו אינה בנוייה לזה. זה לא טמון באופי הלאומי שלנו.

יאמרו: ההחלטות מתקבלות על-ידי פוליטיקאים, על-פי שיקר לים פוליטיים טהורים. מה הטעם בהכנת תוכניות, אם ברגע האחרון בא איוה שר ומחליט מה שהוא מחליט, על-פי מצב-הרוח הציבורי של הרגע, וכדי להיות פופולרי באתו יום?

וכך רודפים שריהאוצר זה את זה בקצב מסחרר, וכל אחד מהם שולף מן המותן. ה"ליברליזציה" של שימחה ארליך. האין לי של ייגאל הורביץ. ה"יש לי" של יורם ארידור. הרולאריזציה. האמנה החברתית. עיסקות-החבילה. התוכנית הכלכלית החדשה הישנה.

משה ניסים, למשל. פוליטיקאי פיקח, שלא הבין דבר בכלכלה (כמו קודמיו). כאיש פוליטי ידע שהציבור מבין רק מרד אחד: המרד של ה"יש" בחודש, מרד האינפלציה. הוא יצא להרביר את האינפלציה ולשמור על היציבות. בכך הצליח.

הציבור לא הבין — וגם ניסים לא הבין — כי הצורה שבה עשה זאת קוברת את כל הענף היצרני במדינה, בתעשייה ובחקלאות.

ניסים, פוליטיקאי פיקח, הלך ברגע הנכון. יורשו נכנס לתפקיד והבין כבר כעבור רגע שהוא נמצא ב"ברוך" גדול.

יש ימעון פרס, כמו כל קודמיו, אינו מבין דבר בכלכלה. יותר מכל קודמיו הוא מעוניין בתחום אחר לגמרי — התחום הקרוי אצלנו "חוץ וביתחו". (שם מוזר לתחום שיש בו הכל חוץ מביתחו, ושהדבר היחיד שבטוח בו הוא שאין מדיניות חוץ.)

שימעון פרס הוא אדם אחראי, חרוץ, שקדן. תמיד אומרים עליו שהוא "בלתי-נלאה", לטובה או לרעה. אין ספק שיש לו רצון טוב וחזק ללמוד ולהצליח.

הוא גם יודע שהוא חייב להצליח, כי אחרת יגיע במהרה לסיים הקאריירה הפוליטית הארוכה והמתסכלת שלו.

אבל שימעון פרס הוא בראש וראשונה פוליטיקאי. אולי הפר ליטיקאי כ"ה" הידועה במדינה.

וכאן יש סתירה. הסתירה הישנה בין אילתור ותיכונן.

די להצליח באמת, צריך היה שריהאוצר החדש להיעלם למשך חצי שנה. להקים צוותות לתיכונן, כדי שיכינו תוכניות חלופיות לפיתרון הבעיות של המשק בכללותו. כלומר: לא לסילוק סימפטום באיבר אחד, שיופיע מיד במקום אחר בגוף, אלא לריפוי המחלה עצמה.

אחרי חצי שנה היה שוקל את כל התוכניות, בוחר בתוכנית הסבירה ביותר, וכו'. וכו'. ראה לעיל.

אבל זה הרי מרע בדינוני. זה איננו אפשרי. ראשית, מפני שאין כלל צוותות כאלה. מעולם לא השתמשו בהם. מניין ייצוצו פתאום?

שנית, ה"ברוך" קיים עכשיו. הציבור דורש פיתרון עכשיו. מי יודע מה יכול לקרות בחצי שנה? הציבור הוא ג'אנקי של איל-תורים, ואינו מוכן להכות חצי שנה.

שלישית, פרס הפוליטיקאי אינו יכול כלל להרשות לעצמו לחכות חצי שנה. כי אחרי החודש הראשון יחליטו הכל שפרס הוא כישלון, שפרס הוא קאמאס'טרופה, שפרס צריך ללכת.

שרהאוצר פרס, שהוא גם ממלא-מקום ראש-המשלה וראש אחת משתי מפלגות העיקריות, ראש-משלה לשעבר ושר-ביט חזן לשעבר, פשוט אינו יכול לחכות.

הוא עולה על הבימה בקופס, והוא חייב לשלוף מן המיגבעת את הארנבת שהכל מצפים לה. אחרת ייר"א בהמקוץ.

כדי לשנות את המצב, צריכים לשנות אל כל המערכת, ליצור אגף-תיכונן אמיתי וקבוע, לראות בתיכונן לטווח-ארוך משימה חיונית ומרכזית.

ינתיים חוגג האילתור, כשהוא מתחזה לתיכונן. המאל-תרים והיחצנים חברו יחד.

אחרי שבוע יש תוכנית. זהו. הגיע הקץ לאילתור. הכל מתוכנן לעומק ולרוחב. זהו המצאה ישראלית חדשה: התוכנית המאול-תרת. תיכונן נאמס. לוקחים כמה גרגירים של תיכונן, שופכים מים פוליטיים חמים, ממתקים ביחסי-ציי-בור, והום — יש! יש תוכנית!

להיפך, הכל שיכחו את כושר-האילתור הנהדר שלנו, את יכולתו של כל מסרף (כמוני) ליטול יוזמה בידיו ולפעול. נהדר. מילחמת-סיני נראתה כמערכה מתוכננת היטב. קדמו לה דיון נים ממושכים עם הברטים והצפתים, בעלי-בריתנו. אך ניתוח אחר-מעשה גילה כי במילחמת-סיני חגג הברדק. שום דבר לא "רסק". אבל זה לא היה חשוב, מסני שהברטים והצפתים איימו על עורף האוייב, והמצרים נאלצו לברוח בחיפזון כדי לחלץ את עצמם מן המלכודת.

מלחמת ששת-הימים היתה יותר מתוכננת. מכל מילחמות ישראל, זו היתה, כנראה, המתוכננת ביותר. ראשי צה"ל קיוו במשך שנים שהמנהיג המצרי יעשה את השטות וירכז את צבאו בסיני. לפני המלחמה עצמה ניתנו לצה"ל עוד שלושה שבועות כדי להתכונן למצב שנוצר. בכל זאת היו אילתורים פרויעים, בייחוד בחזית הירדנית והסורית.

מילחמת יום-הכיפורים היתה כולה חגיגה של איל-תורים. התוכנית, במידה שהיתה, התנרפה כבר בשי-

עות הראשונות, יחד עם קו בר-לב. מאז אילתרו הכל, בהצלחה רבה.

מילחמת-הלבנון היתה שיא לחוסר-תיכונן. אמנם, היא הוכיח נה מראש במשך חודשים רבים, אך תוכנית לחור ומציאות לחור. בחזית הסורית החלה הפעולה בצורה מאוחרת ומאולתרת, בגלל הצורך לגרום את הממשלה לעניין. כך הסבירו הגנרלים את כישלונם המצער, כאשר לא הגיעו כלל אל יעדיהם בגזירה זו. ואילו בגזירה המערבית התנגדו הכוחות הפלסטיניים בצורה בל-תי-צפויה, בייחוד בצידון, והתוכנית השתבשה. איש לא התכונן למצור הארוך על ביירות. כל ההצלחות (ניתוק כביש ביירות-דמשק וההתחברות עם הנוצרים) היו פרי האילתור.

על המלחמה הנוכחית אין צורך להרבות מילים. האינתיפאדה באה כולה בהפתעה, ותגובת צה"ל היא כולה שרשרת רצופה של אילתורים.

אם זה כך צה"ל, שעליו תיפארת המדינה, הרי על אחת כמה וכמה בכל שאר מערכות חיינו.

בעיני האזרח הפשוט, שאינו מבין בכלכלה ושהכלכלה נראית לו כממלכת-יסתרים, מצטיירת תמונה מרגיעה.

הכלכלה, כך נדמה לו, היא תחום של מומחים. והי מומחים יושבים ומתכננים ללא-הרהר.

זה צריך להיראות כך: איישם במישר-האוצר (או בבנק ישראל, או באיזושהי מקום מיסיתורי אחר) יושבים צוותים של מומחים, חכמים, מלומדים, פורפסורים אחר-אחד.

כל צוות שוקד במשך חודשים על הכנת תוכנית. הוא בודק פיתרון מסויים, שוקל אותו מכל צדדיו, מחשב בעזרת מחשבי-ענק את כל ההיבטים וההשלכות בתחומים השונים, עורך עליו דיונים ממצים בינו לבין עצמו.

כך מוכנים בזמנית שזורה של פיתרונות אפשריים, כולם מתוכננים ומחושבים עד הפרט. בתום המלאכה — נאמר אחרי חצי שנה — מתכנסים כל הצוותים האלה אצל שריהאוצר ומגישים לו את כל התוכניות. כל

ישראלים מפורסמים בעולם כשל כושר-האילתור של-הם. אימפרוביזציה, בלעז.

זהו תכונה חזיתית מאוד. היא מאפשרת לאדם (ולמדינה כולה) להיערך במהירות לקראת מצב חדש, לנקוט יוזמה, להמציא תשובות מהירות לבעיות חדשות, לספק מענה לכל אתגר.

הנה, למשל, הרעש הגדול בארמניה. המדינה הסובייטית, גוף ביורוקרטי כבד-מישקל, מין דינוואור של ימינו, היתה זקוקה לזמן רב כדי לעכל את האסון ולפתח בפעולות-הצלה. עד אז כבר מתו רוב הקבורים מתחת להריסות.

הישראלים, לעומת זאת, נערכו במהירות, והם הגיעו לארמניה, חרף כל המיכשולים, במהירות-שיא.

הזו כושר-האילתור. הוא מחייב רמה גבוהה של יוזמה ותיכונן מצד הפרט, יכולת של גופים לשנות במהירות יעדים ושיטות. תכונה טובה.

יתכן שהתכונה הזאת טבועה בטבע היהודי. בני-ימינו, שהיו צפויים בכל עת לרדיפות, היו מוכנים תמיד לברוח בהידלק הגורות האדומות, נאלצו תמיד למצוא שיטות כדי לעקוף חוקי-הפלייה. הם חיו מחוץ למיטגרת החברה המסודרת של "הגויים".

אנשים כאלה יכולים לפתח בקירוב תכונה זו. בתהליך של הישרדות המוכשרים ביותר, נערכה כמרוצת הדורות סלקציה, שבה ניצחו המהירים ביותר, הניידים ביותר, הוריים ביותר.

בקיצור, המסוגלים ביותר לאלתר. עד כה שרדה תכונה זו גם במדינת ישראל. במאבק להקמת המדינה, ובמילחמותיה מאז, ניתן פרס למאלתרים. הם שהצליחו, למאלתרים, הידד!

ולם כושר-האילתור הוא רק צד אחד של המטבע. הצד האחר הוא חוסר-כושר-התיכונן.

יש אומרים שאלה הם רק שני שמות שונים לת"כונה אחת ויחידה: מי שאינו מסוגל לתיכונן, מאלתר. מי שמאלתר, אינו מסוגל לתיכונן. מי שמתכונן, אינו מסוגל לאלתר.

בתיאוריה, זה לא צריך להיות כך. המצביא האידיאלי הוא הגנרל השוקד מראש על הכנת תוכנית לפרטי-פרטיה. על פיה הוא בונה את סדר-הכוחות ויוצא למערכה. אך אם במהלך המערכה משתנות הנסיבות ונוצרים מצבים בלתי-צפויים, הוא מאל-תר ומפעיל את הכוחות בהתאם לנסיבות החדשות.

זה יפה, אבל זה נדיר מאוד בטבע. יתכן שהגנרל ארוויך רומל היה כזה. לא כן יריבו הגדול, ברנארד מונטגומרי, אישית-תיכונן כבד-תנועה.

ועל אריך לודנרופף, ה"גנרל הגרמני במלחמת-העולם הראשונה, שניצח בקרב על טאננברג, מספרים שנשאל פעם מה היתה תוכניתו כשיצא לקרב הסטורי זה. הוא השיב: "קודם כל ניצחתי בקרב. אחר-כך הכנתי את התוכנית". אבל זהו רק סיפור.

כושר-התיכונן אינו תכונה של פלוגי ואלמוני. זהו סילוסופיה חברתית. היא מחייבת ויתור על תגובות מהירות, לטובת הכנה יסודית, שקולה ומדי-דוקדקת.

כושר-האילתור הוא תכונתו של הקאובוי, היודע לשלוף במהירות ולירות מן המותן. כל הקודם זוכה (בחיים).

כושר-התיכונן הוא תכונתו של המהנדס הבונה גשר, אחרי שמדד, שקל, חישב, שירטט, הזמין חומרי-גלם, וכן הלאה.

ש מצבים שבהם כושר-האילתור נושא ריבית גבוהה. למשל, מול פני אסונות-טבע, או במלחמת-פתע. או כנורסה. בכל מצב בלתי-צפוי.

אבל חברה מודרנית אינה יכולה לתפקד בעזרת האילתור. היא זקוקה לתיכונן, מפני שהמדינה החרישה ממלאה אלף ואחד תפקידים מסוכנים. אם כל אחד מפקידיה יאלתר ככל העולה על רוחו, המדינה תחלל מלתפקד.

זהו מה שקורה אצלנו.

שטח הצבאי, למשל. מילחמת-העצמאות לא תוכננה. במהלכה הכינו תוכניות לכי-מה ימים בשטח מוגבל, אבל תוכנית אסטרטגית לא היתה.

דודי בן-גוריון אילתר. לעיתים בהצלחה, לעיתים בצורה הרתי-אסון (לטרון). מכיוון שניצחנו, כסף, איש לא שם לב לפגם זה.